

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKH

Överklagande av hovrättsdom – rån

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 STOCKH

Motpart:

KH

Ombud och offentlig försvarare

Advokaten MW

Saken

Rån

Dom

Hovrättens över Skåne och Blekinge, avd. 2, dom den 9 februari 2009 i mål nr B 3110-08

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, dömer KH för grovt rån enligt 8 kap. 6 § brottsbalken och bestämmer påföljden till slutet ungdomsvård ett (1) år.

Åtalet och underinstansernas avgöranden

Åtalet

KH, som vid gärningstillfället var 17 år, åtalades tillsammans med en jämnårig kamrat, AH, för grovt rån vid två tillfällen. Enligt gärningspåståendet hade de, under närmare angiven natt och på närmare angiven plats, gemensamt och i samförstånd vid två tillfällen stulit egendom från personer genom att använda hot som inneburet eller för den hotade framstått som trängande fara. De hade gemensamt färdats på en skoter till och från brottsplatsen och varit beväpnade med en skarpladdad revolver. Vid båda råntillfällena hade de under vapenhot,

genom att rikta vapnet mot respektive målsägande, tilltvingat sig egendom. De hade också vid ett tillfälle fällt uttalanden av innebörd att målsäganden skulle dö om han inte överlämnade egendomen. Åklagaren menade att brotten var grova eftersom gärningsmännen nattetid hotat ensamma och utsatta personer med ett skarpladdat och livsfarligt vapen.

Utredningen

KH och AH har erkänt gärningarna och har sammanfattningsvis angett följande. De hade inte planerat i förväg att begå något rån. De hade för avsikt att sälja vapnet, men lyckades inte med det. När de stod i en park såg de målsäganden B komma gående och fick idén att råna honom. Eftersom rånet inte inbringade några pengar bestämde de sig för att försöka igen. KH och AH har därutöver i allt väsentligt bekräftat vad målsägandena berättat om händelseförloppet.

B har uppgett sammanfattningsvis följande. KH sa att B var skyldig dem pengar. När B ville lämna platsen tog AH fram en pistol och riktade den mot honom och sa åt honom att ge dem pengar. B gav dem mobiltelefonen. KH letade igenom och kände på honom och tvingade honom att lägga ryggsäcken på marken, varefter de sökte igenom den. De sa att om han gick till polisen skulle de hitta honom och skjuta honom mellan ögonen. Det hela tog ca fem minuter och han var under hela denna tid utsatt för vapenhot. AH höll hela tiden revolvern riktad mot honom; en del av tiden var den riktad mot hans ansikte.

T har berättat sammanfattningsvis följande. De tilltalade körde i kapp honom med mopeden. En av killarna steg av mopeden och höll en revolver riktad mot honom. T slängde ifrån sig sin väska, varvid han halkade och föll baklänges. Killen med revolvern gick fram, riktade revolvern mot honom på ett avstånd av ca 1 ½ meter. Han höll revolvern med båda händerna ”som på film”. T förklarade att han inte hade några pengar, men att de kunde ta hans plånbok. De tog också hans väska. När de gett sig av och mopeden befann sig på ett avstånd av 25-30 meter avfyrades ett skott och kulan rikoschetterade nära honom. Revolvern var hela tiden riktad mot T och han, som har en hel del kännedom om vapen, förstod att det var en revolver av kaliber 22.

Tingsrätten fann att gärningarna var att bedöma som grovt rån och bestämde påföljden för respektive tilltalad till slutet ungdomsvård ett år.

Såväl de tilltalade som åklagaren överklagade. AH återkallade emellertid sitt överklagande under huvudförhandlingen.

Hovrätten konstaterade att AHs invändning om att vapnet avfyrats av misstag inte kunde lämnas utan avseende och därför måste godtas.

Hovrätten anförde, efter en genomgång av Högsta domstolens praxis, att utöver det förhållandet att skarpladdat vapen kommit till användning bör det krävas ytterligare försvårande omständigheter för att rån under vapenhot ska rubriceras som grovt. Sammantaget fann hovrätten att de båda brotten, om än mycket allvarliga, inte var så svåra att de skulle rubriceras som grovt rån. Hovrätten dömde därför A H för rån av normalgraden och bestämde påföljden till slutet ungdomsvård 10 månader.

Grunder

Utredningen

Jag ifrågasätter inte hovrättens bedömning av vad som är utrett i målet.

Allmänt om rubriceringen då skjutvapen har använts

Vid bedömning av om ett rån är att bedöma som grovt ska, enligt 8 kap. 6 § andra stycket brottsbalken, särskilt beaktas, om våldet var livsfarligt eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller om han annars visat synnerlig råhet eller på ett hänsynslöst sätt utnyttjat den rånades skyddslösa eller utsatta ställning.

Avgränsningen mellan rån och grovt rån ska göras genom en allsidig bedömning av gärningsomständigheterna i det enskilda fallet (Brottsbalken – En kommentar på Internet, 8 kap. 6 §).

Högsta domstolen har i ett antal fall haft att bedöma hur rån som utförs med skjutvapen ska bedömas.

I NJA 1972 s. 323 uttalade Högsta domstolen att rån mot bank eller penninginrättning, vid vilket rånaren hotat med skarpladdat vapen, bör i regel bedömas som grovt rån, oavsett om skott avlossas med vapnet eller inte.

I NJA 1989 s. 829 rånade två personer ett ensambetjänat postkontor. De använde sig av icke skarpladdade vapen. Dessutom bar rånet klara spår av amatörmässighet. Med hänsyn härtill samt med beaktande av den återhållsamhet som präglat såväl lagstiftning som rättstillämpning när det gäller att rubricera rån brott som grova, fann Högsta domstolen att brottet inte var att bedöma som grovt.

I NJA 1994 s. 732 utfördes ett rån mot en bank med pistolattrapper. Något fysiskt våld användes inte. Högsta domstolen återupprepade sina tidigare uttalanden och fann att rånet inte var att bedöma som grovt.

I NJA 1999 s. 25 trängde ett antal personer sig in i en villafastighet där endast en 18-årig pojke befann sig. De band ihop hans händer och fötter samt hotade honom med en pistol, varefter de genomsökte huset. Den pistol som användes

var ett kombinerat gas, skräm- och signalvapen och enligt domstolarna var inte annat visat än att vapnet var oladdat. Högsta domstolen uttalade att situationen för målsäganden helt visst måste ha varit skrämmande. Våldet som utövats mot honom var emellertid inte livsfarligt eller särskilt rått. Inte heller hotet var särskilt kvalificerat. Högsta domstolen hänvisade till att återhållsamhet gäller när det avser att rubricera rån som grovt, hänvisade till tidigare avgöranden, och fann att rånet inte var att anse som grovt.

NJA 2002 s. 270 gällde en situation där två personer under vapenhot rånade en taxichaufför. Vapnet var en s.k. gaspistol. Högsta domstolen uttalade, med hänvisning bl.a. till ovan angivna rättsfall, att rättstillämpningen präglats av en viss återhållsamhet när det gäller att anse rån brott som grova. Vid en samlad bedömning ansåg emellertid Högsta domstolen att rån brottet, främst med hänsyn till att vapenhot riktats mot en person i en så utsatt yrkesgrupp som taxiförare, borde rubriceras som grovt rån.

Hur ska gärningarna i nu aktuellt fall rubriceras?

Annat är inte visat än att KH och AH beslutat sig för att använda vapnet för att begå rån först sedan de insett att de inte skulle lyckas med att sälja vapnet. Gärningarna får i så motto anses ha begåtts utan någon närmare planering. Vidare kan de personer som har utsatts för rånen inte sägas ha haft en skyddslös eller utsatt ställning i den mening som avses i lagrummet. Slutligen får uppgiften om att vapnet avlossats av misstag godtas.

Den i målet avgörande frågan får således anses vara huruvida KH och AH, med hänsyn till hur de har utfört rån brotten, har visat synnerlig råhet.

Det är utrett att KH och AH vid båda gärningarna har använt sig av ett skarp-laddat vapen. I det sammanhanget bör beaktas att det har varit fråga om ett så kraftfullt vapen som en revolver.

Rån brotten har begåtts under natten och genomförts mot ensamma personer, vilket innebär att offren har varit utelämnade och utsatta, om än inte i den mening som särskilt anges i 8 kap. 6 § brottsbalken. Vidare har KH och AH inte endast visat att de varit beväpnade. De har under hela händelseförloppet riktat vapnet mot respektive målsägande. Vad avser rånet mot B har det pågått under så lång tid som ca fem minuter och under den tiden har revolvren under viss tid riktats mot Bs ansikte samt har direkta dödshot uttalats. Även om dödshotet har gått ut på att B skulle sökas upp och skjutas mellan ögonen om han gick till polisen, har hotet uttalats som ett led i genomförandet av rån brottet och ska således beaktas vid bedömningen om det brottet är grovt.

När det gäller rånet mot T riktades pistolen bl.a. mot honom då han låg ner och på ett så kort avstånd som 1 ½ meter. Det bör vidare beaktas att det rånet genomfördes eftersom rånet mot B inte inbringade några kontanter. KH och

AH har således haft möjlighet att efter det första rånet besinna sig. Trots det har de medvetet valt att utföra ytterligare ett rån med användande av den skarp-laddade revolvern. Rånet mot T bör därför inte betraktas som en oplanerad impulshandling.

Vid rubriceringen bör vidare beaktas att det vid båda rånen får anses ha förelegat en uppenbar risk för att revolvern skulle komma att avfyras. Konsekvenserna av gärningarna hade således kunnat bli betydligt allvarigare, särskilt eftersom revolvern hela tiden har varit riktad mot respektive målsägande. Att en sådan risk har förelegat bekräftas av att ett skott, efter det andra rånet, avlossades av misstag.

Vid en samlad bedömning anser jag att gärningsmännen vid båda rånen har visat sådan synnerlig råhet att brotten ska bedömas som grovt rån. Vid en sådan utgång bör KH dömas till den av tingsrätten utdömda påföljden.

Prövningstillstånd

Prejudikatdispens

Som framgår ovan har Högsta domstolen prövat ett antal fall där rån har genomförts med hjälp av skjutvapen. I flera fall har emellertid annat inte varit utrett än att vapnen har varit oladdade eller att det har varit fråga om attrapper. Det är således endast i ett fåtal fall som det har kunnat klarläggas att skjutvapnen har varit skarpladdade. Omständigheterna i de fallen skiljer sig dessutom i flera avseenden från den situation som är aktuell i detta fall – personrån som utförs gentemot ensamma personer som befinner sig på en allmän eller offentlig plats. Sakomständigheterna i målet är dessutom väl utredda. Jag anser därför att målet är väl lämpat för en prövning i Högsta domstolen och skulle ge Högsta domstolen möjlighet att närmare precisera och vidareutveckla sin praxis när det gäller under vilka omständigheter rån som genomförs med skarpladdat vapen ska bedömas som grovt rån. Slutligen vill jag också peka på att tingsrätten och hovrätten har kommit till olika bedömningar i rubriceringsfrågan.

Frågan om ett begränsat prövningstillstånd

Sammanfattningsvis anser jag således att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hur gärningarna ska rubriceras.

Som framgår ovan ifrågasätter jag inte hovrättens bedömning av vad som är utrett i målet. Jag vill därför föreslå att Högsta domstolen meddelar ett partiellt prövningstillstånd och att frågan om prövningstillstånd i övrigt förklaras vilande. Ett partiellt prövningstillstånd bör i sådant fall begränsas till huruvida de gärningar hovrätten funnit styrkta är att bedöma som rån enligt 8 kap. 5 § brottsbalken eller grovt rån enligt 8 kap. 6 § samma balk.

Justering av åtalet

För det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd har jag för avsikt att i förtydligande syfte justera gärningsbeskrivningen enligt följande.

I andra stycket, femte raden, görs följande tillägg (på streck).

”...egendomen eller om han gick till polisen.”

Sista stycket i gärningsbeskrivningen ges följande lydelse.

”Brotten är grova eftersom gärningsmännen, då de har utfört gärningarna, särskilt med hänsyn till att de har använt ett skarpladdat vapen, visat synnerlig råhet.”

Bevisning m.m.

För det fall Högsta domstolen meddelar ett på ovan angivet sätt begränsat prövningstillstånd anser jag att frågan kan avgöras utan huvudförhandling. Som bevisning åberopas därvid målsägandenas och de tilltalades uppgifter så som de finns antecknade i underinstansernas domar samt beslagsprotokoll och protokoll över vapenundersökning (förundersökningsprotokollet s. 32-35).

Anders Perklev

Stefan Johansson

Kopia till:

- Malmö Åklagarkammare (AM-121184-08)
- Utvecklingscentrum StockH